

JOURNAL OF GASTRONOMY HOSPITALITY AND TRAVEL

ISSN: 2619-9548

Journal homepage: www.joghat.org, <http://dergipark.gov.tr/joghat>

Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel (JOGHAT)

2018 - Volume: 1 Number: 2

Page: 37 - 44

Received: 25.06.2018

Revised: 03.07.2018

Accepted: 04.07.2018

Araştırma Makalesi (Research Article)

TÜRKİYE'DEKİ TURİZM LİSANS PROGRAMLARININ STAJ YÖNETMELİKLERİNİN İÇERİK ANALİZİ (CONTENT ANALYSIS OF INTERNSHIP REGULATIONS OF TOURISM BACHELOR'S DEGREE IN TURKEY)

Rahman TEMİZKAN¹ (orcid.org/0000-0002-9750-1543)

Özlem Pekşen ARI^{2*} (orcid.org/0000-0002-8869-4515)

¹ Travel Management and Tourism Guide Department, Faculty of Tourism, Eskisehir Osmangazi University, Eskisehir, Türkiye.

² Tourism Management Programme, Institute of Social Sciences, Eskisehir Osmangazi University, Eskisehir, Türkiye.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de turizm lisans eğitimi veren üniversitelerin uygulamış oldukları staj politikalarının incelenmesi, benzerlik ve farklılıkların belirlenmesi ve turizm sektörüne uygun önerilerin sunulmasıdır. Bu araştırma için nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Türkiye'de 2017-2018 eğitim öğretim döneminde öğrenci kabul eden ve ÖSYM tercih klavuzunda yer alan 26 vakıf, 52 devlet üniversitesi olmak üzere toplamda 78 üniversitenin staj yönetmeliği incelenmiştir. Yönetmelikler üniversitenin türü (devlet/ vakıf), fakülte adı, program adı, staj zorunluluğunun olup olmaması, staj muafiyetinin olup olması, staj dönemi, staj süresi, staj yerleri ve varsa özel açıklamalar başlıklarında incelenmiştir. Araştırma sonucunda, staj sürelerinin 30 ila 150 gün aralığında değiştiği, üniversitenin türüne ve programın bulunduğu fakülteye göre göre staj yönetmeliklerinin farklılıklar gösterdiği, bazı üniversitelerde zorunlu staj yerine gönüllü staj kavramının olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular tablo halinde sunulmuş ve ilgili literatür incelemesi ile beraber konuya ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Staj Yönetmelikleri, Staj Önerileri

ABSTRACT

In this research bachelor level of tourism program was conducted content analysis of the internship regulations which is accept student in the 2017-2018 academic year both state and foundation universities in Turkey. In total of 78 tourism programs in ÖSYM preference guide, including 26 foundations and 52 state universities internship programs were analysed. Regulations were reviewed by the under those title type of university, faculty name, program name, whether or not an internship obligation is required, internship exemption, internship period, internship place. According to results, internship programs of tourism of the state and foundation universities show differences are obtained. Another difference is that the internship duration is generally varies a minimum of 30 to a maximum of 150 days. The results of the content analysis are specified and proposals are made after the related literature research.

Keywords: Tourism, Internship Regulations, Proposals of the Internship

Makale Künyesi: Temizkan, R. ve Pekşen Arı, Ö. (2018). Türkiye'deki Turizm Lisans Programlarının Staj Yönetmeliklerinin İçerik Analizi, Journal of Gastronomy Hospitality and Travel, 1(2), 37-44. DOI: 10.33083/joghat.2018.8

* Sorumlu Yazar: ozlem.peksenari@outlook.com

1. GİRİŞ

Daha başarılı staj programları için sektör ve eğitim kurumları staj yönetmeliklerini beraber oluşturmalıdırlar. Özellikle sektörün ihtiyacı olan yetkinlerin eğitim müfredatlarında öğrenciye hem teorik hemde pratik düzeyde sağlanmış olması gerekmektedir. Ayrıca staj süresi sektörün mevsimsellik özelliği göz önüne alınarak planlanmalıdır. Başarılı bir şekilde yapılandırılmamış staj yönetmelikleri öğrencilerin olumsuz staj tecrübesi edinmelerine sebep olabilmektedir. Ya da kısa süreli staj programları öğrencilerin gerekli olan beceri ve tecrübeleri kazanamaları hususunda yetersiz kalmaktadır. Türkiye turizminin mevsimsellik özelliği sebebiyle işverenler yaz döneminde Nisan-Eylül ayı boyunca daha fazla personel istihdam etme eğilimindedirler. Ancak üniversitelerin farklı akademik takvimleri sebebiyle öğrenciler farklı dönemlere staja başlayabilmektedir. Bu durum öğrenciler açısından kaliteli staj yeri bulamama ya da istenmeyen departmanlarda staj yapma gibi sorunlar doğurabilmektedir. Ayrıca turizm sektörü uzun çalışma saatleri olan dinamik bir yapısı sebebiyle yasal çalışma mevzuatlarına da uyum sağlayamamaktadır. Aynı dinamikler staj süreçlerinde de kendini göstermekle beraber ilgili staj yönetmeliklerinin de yetersiz kalması öğrencilerin daha sektöre adım atmadan kopmalarına sebep olmaktadır. Buna rağmen Dünya Turizm Örgütü 2030 yılına kadar turizm talebinde 3,2 milyar turist daha artışı öngörmektedir (UNWTO Barometre, 2017: 14). Buna paralel olarak artan turizm istihdamında ise kalifiye personel sorunlarının da dünya genelinde artması kaçınılmazdır.

Turizm sektörü disiplinlerarası bilgi ve becerilerin gerekli olduğu bir dinamığe sahiptir. Bu yüzden gerek turizm eğitim müfredatları gerekse staj deneyimleri öğrencilerin bu bilgi ve becerileri kazanmasına yönelik tasarlanmalıdır (Harrington, Mandabach, VanLeeuwen, & Thibodeaux, 2005). Staj deneyimi öğrencilerin gelecekteki kariyerlerine hazırlanabilmeleri, kendilerine ve bu sektöre daha fazla güven duyabilmeleri açısından önem arz etmektedir (Ko, 2008; 12). Örneğin restaurantta yönetici konumunda çalışan bir işçi hem ağırlama ve nezaket gibi teknik becerileri, hemde iletişim, beden dili, problem çözme gibi davranışsal becerilere sahip olmalıdır.

Öğrencilerin mesleki hayata adaptasyonu ve mesleki tecrübe edinebilmeleri için üniversitelerde mesleki staj önem arz etmektedir. (Karacan ve Karacan, 2004:168). Türkiye’de 2017-2018 eğitim öğretim döneminde incelenen 78 üniversitenin farklı fakülte isimleri altında ve farklı turizm programında eğitim-öğretim verdiği görülmüştür. Staj yönetmeliklerinin farklı fakülteler altında hizmet veren aynı turizm bölümlerinde dahi farklılıklar gösterdiği ve bu farklılıkların da öğrencilerin edindikleri staj tecrübelerini etkilediği söylenebilmektedir. Turizm öğrencilerinin stajlarında yaşadıkları sorunlara değinen literatürde birçok çalışma mevcuttur. Bunlardan biri de staj yönetmeliklerinin turizm sektörünün gerektirdiği esneklikte olmamasından kaynaklanmaktadır (Temizkan ve Timur, 2014:640). Turizm sektörünün emek yoğun yapısı sebebiyle istihdam kaynağı sektörel rekabet unsuru sağlamaktadır. Bu sebeple sektördeki istihdamın yapısı hizmet kalitesini etkileyerek sürdürülebilir bir hizmet anlayışı doğurmaktadır. Sınırlı olan kaynakların verimli kullanılabilmesi amacıyla turizm programlarından mezun kişilerin sektöre atılıp, mevcut mesleki yetenek ve yetkinliklerini uygulayabilme becerisi sergilemeleri beklenmektedir. Mesleki staj öğrencilerin sektöre dair tecrübe edinebilmeleri ve kendilerini bu alanda değerlendirebilmelerine fırsat tanımaktadır. Bu sebeple staj tecrübesi edinmiş öğrencilerin daha kolay sektöre adapte oldukları söylenebilmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde staj kavramı tanımlanmış ve stajın mesleki tecrübe açısından önemi vurgulanmıştır. Yine bu bölümde ilgili literatür incelenmiş ve turizm alanında staj konusuna değinen çalışmaların sonuçları vurgulanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise, Türkiye’deki turizm eğitimi ve turizm lisans programlarının staj yönetmelikleri belirlenen başlıklar altında incelenmiştir. Ayrıca staj yönetmelikleri 3308 sayılı Mesleki ve Teknik Eğitim Kanunu çerçevesinde incelenmiştir. Elde edilen bulgular bu bölümde tablo halinde sunulmuştur.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Staj kavramının literatürdeki tanımları incelendiğinde; Fox (2001) staj kavramını eğitim-öğretim hayatında edinilen teorik ve pratik bilgilerle ile gerçek iş hayatı arasındaki uçurumu kapatmak için bir fırsat olarak görmektedir. Benzer bir görüşe sahip olan; Davies (1990) ve Neuman (1999) da gerçek iş hayatında tecrübesiz rakiplere karşın avantaj elde edebilmek adına becerilerin, ilgilerin ve kariyer tercihlerinin test edildiği, bir fırsat olarak değerlendirmektedirler. Staj sayesinde öğrenciler gelecekteki kariyerlerini staj deneyimlerine dayanarak yordama ve yorumlama imkanına sahiptirler (Nelson, 1994).

Hite ve Bellizi (1986) öğrencilerin staj sürecinde öğrenme deneyimleri elde ederek okulu bitirdikleri ve aynı zamanda bunu yaparken de maddi kazanç elde etme fırsatı olarak gördüklerini belirtmektedir. Staj sürecini örgün eğitimden daha değerli olarak algılayan öğrenciler; örgün eğitimi gelecekteki kariyerlerine yönelik yönlendirici ve destekleyici bir faktör olarak algılamaktadırlar. Staj deneyimi işverenler açısından değerlendirildiğinde ise, tam zamanlı işe almadan önce potansiyel işçinin daha az maliyetle kısa sürede yetiştirilebilmesine imkan tanıdığını belirtmektedirler (Neuman, 1999).

Sektör profesyonelleri daha çok staj tecrübesi olan turizm öğrencilerini işletmelerinde istihdam etme eğilimindedirler. Staj imkanının öğrenciler ve işletme profesyonelleri arasında bir iletişim ağı yaratmaktadır (Seymore ve Higham, 1996). Ancak eğer ki öğrenciler olumsuz bir staj tecrübesi yaşamışlar ise turizm sektörünü ve muhtemel gelecekteki kariyerlerini de bırakma eğilimindedirler (Ko, 2008: 3; Waryszak, 1999).

Ko (2008) Taiwan’da turizm öğrencilerine yönelik eğitim ve staj programlarındaki memnuniyetin, gelecekteki kariyerlerine duyulan güven arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında; araştırmaya katılan 291 öğrenciden elde edilen verilere göre; çoğunlukla stajların sömestr veya yaz döneminde yapıldığını ve ayrıca öğrencilerin %89’unun stajları sürecinde maddi bir gelir elde ettiklerini belirtmiştir. Staj sürecinde kazanılan gelir, öğrencilerde staja dair olumlu bir izlenim yaratma öncüllerinden biri olarak belirtilmiştir. Güzel (2010) turizm öğrencilerinin staj döneminde edindikleri motivasyonu Herzberg Teorisi’ne göre incelediği çalışmasında ise, stajyer öğrencilere sunulan maaşın yetersiz bulunduğunu ve bunun da sektöre devam etmeme isteği oluşturduğunu belirtmiştir. Petrillose ve Montgomery (1997) turizm eğitimi ve staj uygulamalarının önemi ve sektör tarafından kabulüne ilişkin çalışmalarında; araştırmaya katılan turizm işverenlerinin çoğunluğunun işe alım aşamasında staj tecrübesinin büyük önem arz ettiğini ayrıca staj tecrübesine sahip öğrencilerin mezuniyetlerinin akabinde rakiplerine karşı üstünlük elde ettiklerini belirtmişlerdir. İncelenen çalışmalar içerisinde dikkat çeken bir diğer unsur da turizm işverenleri açısından ideal staj süresinin ortalama 6 ay olarak belirtilmesidir (Simmons, 2006: 90; Petrillose ve Montgomery, 1997: 49). Staj süresi uzadıkça öğrencinin sektörden edindiği tecrübe de artmaktadır. Bu süre zarfında birçok mesleki ve davranışsal beceriye ihtiyaç duyması olasıdır. Çünkü staj tecrübesi öğrencilere mesleki eğitimlerini pratikle buluşturmanın yanı sıra liderlik, organizasyon, iletişim problem çözme ve diğer yönetsel becerilerini de keşfetmelerine ve bunları geliştirmelerine fırsat tanımaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde staj içeriğinin iyi bir şekilde yapılandırılmış olması gerekmektedir.

Zorunlu staj eğitiminin turizm işletmeleri açısından da tercih edilmesi, öğrencilerin daha uzun süreli çalışmasına olanak sağlayan yapısı sebebiyle bazı avantajlar yaratmaktadır. Hatta bu avantajlar lise ya da üniversite öğrencisi olması durumunda bile birtakım farklılıkları ortaya koymaktadır (Demir ve Demir, 2014: 27). Demir ve Demir (2014) turizm işverenlerinin stajyerler hakkındaki görüşlerine yer verdiği çalışmada araştırma kapsamındaki işverenlerin stajyer seçiminde; daha uzun süreli staj yapma, düşük maliyetli işgücü olma, denetimin okul tarafından yapılması ve verilen görevleri yapmada kolay yönlendirilebilir olmalarından sebeple lise stajyerlerini üniversite stajyerlerine tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Ancak üniversitelerin staj yönetmelikleri incelendiğinde stajyer ücretlerine dair herhangi bir meblağ belirtilmediği ve öğrenci ile işveren arasında kalan bir konu olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca aynı çalışmada turizm sektörü tarafından tercih edilen stajyer profili; eğitime, geliştirilmeye açık, yabancı dil altyapısına sahip, güler yüzlü, dürüst, iletişim becerisi yüksek, insan ilişkileri iyi, saygılı, kültürlü, dinamik, sektör deneyimli, çalışkan şekilde tanımlanmıştır.

Başarılı bir staj tecrübesi için sektör ve akademik hayat birlikte karar almalı ve eğitim kurumları öğrencileri staj tecrübesine karşı hazırlamalıdır (Tobias, 1996). Diğer yandan staj süreçlerine dair yeterli bilgiye sahip olmayan turizm işverenleri de stajyer öğrencilerini nasıl değerlendireceklerini bilememektedir. Bir kısım işveren onları sadece işgörme edinimini karşılayan işçi olarak görmekte ve onları gerçek hayatta nasıl eğiteceklerini bilememektedirler (Huyton, 1991).

Literatür incelendiğinde staj süreci turizm eğitiminin ayrılmaz bir parçası ve en önemli ayağı olarak görülmektedir. Ancak buna rağmen yerli ve yabancı literatürde genel kabul görmüş turizm staj programı oluşmamıştır. Turizm stajlarının işverenler tarafından incelendiği bir çalışmada Cornell Üniversitesi, Johnson & Wales Üniversitesi, Michigan State Üniversitesi ve Nevada Üniversitesinin staj programları işverenler tarafından daha güçlü bulunmuştur (Petrillose ve Montgomery, 1997: 49). Türkiye’deki 15 farklı üniversitedeki turizm programlarında okuyan 603 turizm öğrencisinden elde edilen verilerle oluşturulan çalışmada öğrencilerin staj programlarına olan memnuniyetsizliklerinin gittikçe arttığını ve aynı sorunun Birleşik Krallıkta yürütülen çalışmalarla benzer sonuçlar verdiği belirtilmiştir (Koç vd. (2014).

3. TÜRKİYE’DE TURİZM EĞİTİMİ VE STAJ YÖNETMELİKLERİ

Türkiye’de staj sürecinin yasal çerçevesinin çizildiği 3308 sayılı Mesleki ve Teknik Eğitim Kanunu meslek lisesi ve meslek yüksekokullarına hitap etmektedir. Ancak meslekyüksekokulu bünyesinde bulunmayan turizm programları bu yasal mevzuatın dışında kalmaktadır. 3308 sayılı Kanunda stajın süresi, hak edilecek ücret politikası, sigorta konusu, öğrencinin, okulun ve işletmenin görev, sorumlulukları ve sözleşmenin feshini gerektirecek durumlar detaylıca açıklanmıştır.

Emek yoğun yapısı gereğiyle turizm sektöründe hizmet kalitesi ve sürdürülebilirliği insan sermayesinin niteliği ile gerçekşebilmektedir. 21. yy. iş hayatında nitelikli işgücü şirketlere rekabet üstünlüğü sağlamaktadır. Sektördeki hizmet kalitesi istihdamın yapısı ile şekillenmektedir. Lisans eğitimi ve stajının temel amacı, öğrencinin mezun olduğu alanda sektöre uyumunu sağlamak ve nitelikli işgücü yetiştirmektir. Pratik beceri ile desteklenmeyen turizm eğitimi tek başına mesleki hayatta yeterli olmayacaktır. Bu çalışma kapsamında incelenen tüm lisans programlarından mezun olma şartlarından biri de okulun yönetmeliğinde belirtilen sürede sektör stajının tamamlanmış olmasıdır. Bu aşamada öğrencinin staj yapması zorunludur. Ancak staj sorunlarının varlığı ya da öğrencilerin mezun olacakları alanda kariyer yapmak istememeleri sebebiyle öğrencilerin kimi zaman sahte staj belgesi düzenleme eğiliminde oldukları da bilinmektedir.

Türkiye’de 2017-2018 eğitim öğretim döneminde; 52 devlet, 26 vakıf üniversitesinde çeşitli turizm programlarında eğitim-öğretim verilmektedir. Son zamanlarda gastronomi bölümüne artan talepler doğrultusunda bu bölümün gerek vakıf gerekse devlet üniversitelerinde geniş yer tuttuğu görülmüştür. Özellikle vakıf üniversitelerinde Gastronomi ve Mutfak Sanatları lisans programının Güzel Sanatlar Fakültesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakülteleri altında bulunduğu dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Turizm Fakültesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, İktisat Fakültesi, Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu gibi farklı fakülte ve yüksekokul isimleri altında Turizm İşletmeciliği, Turizm ve Otel İşletmeciliği, Konaklama İşletmeciliği, Turizm ve Otelcilik, Seyahat İşletmeciliği, Turist Rehberliği, Turizm Rehberliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, Rekreasyon Yönetimi, Otel Yöneticiliği gibi farklı program isimleriyle benzer bölümler yer aldığı görülmektedir. Bütün bu benzerlik ve farklılıklar üniversitelerin gerek eğitim müfredatlarında gerekse staj yönetmeliklerinde de devam etmektedir.

4. BULGULAR

Çalışmada incelenen 78 üniversitenin staj yönetmeliklerinin genel itibariyle aşağıdaki şekilde oluşmaktadır:

- Devlet üniversiteleri bünyesindeki turizm programlarının yaklaşık %50’si Turizm Fakültesi, %40’i Turizm Yüksekokulu, %6’sı İktisat Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler fakültesi ve %4’ü İşletme Fakültesi bünyesinde bulunmaktadır.
- Süleyman Demirel Üniversitesi hem İktisadi İdari Bilimler Fakültesi hemde Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu bünyesinde turizm eğitim-öğretimi vermektedir. İktisadi İdari Bilimler Fakültesi turizm programının staj yönetmeliği güncellenmekte olup, Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu bünyesinde ise programın içeriğine bağlı olarak 30 ila 60 işgünü arasında staj süresi değişmektedir.
- Vakıf üniversitelerinde bünyesindeki turizm programlarının yaklaşık %57’si Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, % 23’ü Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, % 15’i İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, %11’i İşletme Fakültesi, %4’ü Turizm Fakültesi,
- Yaşar Üniversitesi hem Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu bünyesinde Gastronomi ve Mutfak Sanatları bölümü, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde ise Turizm Rehberliği bölümü bulunmaktadır. Gastronomi ve Mutfak Sanatları bölümünün 30 işgünü stajı zorunludur. Turizm Rehberliğinin staj süresi hakkında ise “Komisyon tarafından belirlendikten sonra fakültenin internet sayfasında belirtilecektir” ibaresi yer almaktadır.
- Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde Gastronomi ve Mutfak Sanatları bölümü, Ticari Bilimler Fakültesi bünyesinde ise Turizm ve Otel İşletmeciliği programı bulunmaktadır. Her iki programında staj politikasına dair yeterli bilgiye ulaşılamamıştır.
- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi hem İşletme Fakültesi hemde Turizm Fakültesi bünyesinde turizm eğitim-öğretimi vermektedir. Turizm fakültesinde 60 işgünü, İşletme Fakültesinde ise 40 işgünü staj zorunluluğu belirtilmektedir.

- Dokuz Eylül Üniversitesi hem İşletme Fakültesi hemde Turizm Fakültesi bünyesinde turizm eğitim-öğretimi vermektedir. Her iki fakültede de staj zorunlu olup, işletme fakültesinde 50 işgünü, turizm fakültesinde ise 120 işgünü staj gerekmektedir.
- Devlet üniversitelerindeki Gastronomi bölümleri Turizm Fakülteleri ve Turizm Yüksekokulları bünyesinde bulunurken vakıf üniversitelerinde ise, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu ya da Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu bünyesinde bulunmaktadır.
- Adnan Menderes Üniversitesi, Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Nişantaşı Üniversitesi zorunlu stajın yanısıra öğrencilerine 30 ila 75 gün arasında isteğe bağlı staj imkanı da sunmaktadır.
- Hem vakıf hemde devlet üniversitelerinden mezun olmanın bir koşulu da sektör stajını tamamlamaktır. İncelenen üniversitelerin tamamında hem gastronomi hemde turizm programları için zorunlu staj uygulaması mevcuttur.
- Yönetmeliklere göre sektör stajından muaf olabilecek kişiler muafiyetlerini staj kuruluna sunmak ve bunu belgelemekle yükümlüdür. Staj muafiyetinin sayılması staj kurulun takdirindedir.
- Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi öğrencileri sektörde sigortalı olarak çalıştığını belgeleyebilmeleri ve staj kuruluna ilgili evraklarını sunmaları ile kurul kararı doğrultusunda zorunlu stajlarından muaf olabilmektedirler.
- Yatay yada dikey geçişle okula gelen öğrenciler daha önceki okullarında yaptıkları stajlarını, ilgili kurula belgelemek kaydıyla stajdan muaf sayılabilmektedir.
- Zorunlu sektör stajının yanı sıra 5 üniversite öğrencilerine 30 ila 75 gün arası isteğe bağlı staj imkanı da sunmaktadır. Yine bu stajın da sigorta primleri okul tarafından ödenmektedir. Staj yerini öğrenci kendisi bulmaktadır.
- Vakıf üniversitelerindeki isteğe bağlı staja başvurabilme şartlarından biri de 3 ve üzeri akademik not ortalamasına sahip olmaktır.
- Staj yönetmeliklerine göre tüm üniversitelerde öğrenciler staj yeri bulma konusunda özgür oldukları görülmektedir ve staj yeri kriterleri yönetmelikte belirtilmiştir.
- İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi sektörün ileri gelen turizm firmaları ile kurumsal işbirliği yaparak, başarılı öğrencileri sektöre yönlendirme yoluyla stajlarını desteklemektedir.
- 12 üniversite staj yönetmeliğinde belirtilen staj süresinin bölünerek farklı dönemlerde ve farklı işletmelerde yapılmasına imkan tanırken, 9 üniversite bölünmeksizin aynı işletmede stajın tamamlanması gerektiğini staj yönetmeliğinde belirtmiştir. Diğer üniversiteler stajın bölünebilmesine yada bölünmemesine dair spesifik bilgi belirtmemiştir.
- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde 90 günlük zorunlu stajın 45 günü fakülteye bağlı uygulama otelinde, son sınıflar hariç, her dönemde birer hafta olmak üzere toplam 6 dönemde veya Uygulama Otelinin ihtiyacı doğrultusunda tek seferde 45 gün olarak "Nöbet" adı altında gerçekleştirilmektedir. Kalan 45 gün ise sektörde ya da ihtiyaç doğrultusunda uygulama otelinde tek seferde 90 gün olarak tamamlanabilmektedir.
- 9 üniversitede başarı durumuna bakılmaksızın 2., 4. ve 8. Dönemde staja başvuru yapılabilmektedir.
- Nişantaşı Üniversitesinde 30 günlük isteğe bağlı stajdan faydalanabilmek için not ortalaması asgari 3 olması gerektiği belirtilmektedir.
- İncelenen staj yönetmeliklerinin tamamında stajyer ücretine dair herhangi bir limit belirtilmemiştir, ancak bununla beraber bir kısım staj yönetmeliğinde "Staj yapacak öğrencilere staj süresince herhangi bir ücret ödenmez. Öğrencilerin staj yaptıkları iş yerleriyle aralarında olabilecek mali ilişkiler Üniversiteyi ve Yüksekokulu bağlamaz" ibaresi yer almaktadır.
- Çoğunlukta üniversiteler işletmedeki Pazar günü ve resmi tatil çalışmalarını staj süresinden sayarken, Necmettin Erbakan Üniversitesi Pazar günü ve resmi tatil günü çalışmalarını staj gününden saymamaktadır. Haftalık çalışma günü Cumartesi dahil olmak üzere 6 işgünü olarak kabul edilmektedir.
- Araştırma kapsamında incelenen en yüksek staj gününe sahip olan Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi turizm ve gastronomi bölümlerinde, Anadolu Üniversitesi ise sadece gastronomi bölümünde 150 günlük zorunlu staj mevcuttur. Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi stajınının 40 işgünü öğrencinin kendi ülkesinde ya da Kırgızistan'da yapılması zorunlu iken, Anadolu Üniversitesi gastronomi bölümü stajının en az 90 günü mutfakta kalan 60 gün ise öğrencinin isteğine bağlı olarak restoran, bar, mutfak yada ziyafet bölümlerinde tamamlanabilmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de turizm lisans eğitimi veren üniversitelerin uygulamış oldukları staj politikalarının incelenmesi, benzerlik ve farklılıkların belirlenmesi amacıyla yürütülen bu çalışmada devlet üniversitelerinin de kendi arasında farklı fakülteler altında turizm programı bulunduğu ve bu programların da farklı staj yönetmeklerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Öyle ki aynı üniversitenin farklı 2 fakülte yada yüksekokul bünyesinde bile turizm programına öğrenci kabul ettiği görülmektedir. En uzun staj süreleri Turizm Fakülteleri ve Turizm Yüksekokulları bünyesindeki turizm programlarında bulunmaktadır. Gerek devlet gerekse vakıf üniversitelerinin staj yönetmeliklerinde zorunlu stajın yanısıra isteğe bağlı staj kavramı da yer almaktadır. Ancak uygulanan politikalar üniversiteden üniversiteye değiştiği görülmektedir. Ancak en yaygın kabul edilen ve uygulanan staj 60 işgünü olup öğrencilere farklı esnekliklerle tamamlayabilme imkanı sunmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen tüm üniversitelerin staj yönetmeliklerinde staj yeri bulma konusunda öğrenciler özgür bırakılmış ancak staj yerinin taşınması gereken özellikler üniversite tarafından belirlenmiştir. Staj yönetmeliklerinde belirtilmese dahi ilgili fakülte ya da yüksekokul internet sayfasından bölümlerin sektörle yaptığı kurumsal işbirliklerine dair duyuruların ve açık iş ilanlarının paylaşıldığı tespit edilmiştir. Daha fazla sektör-akademi işbirliği sağlayabilmek için bu tarz kurumsal işbirlikleri daha formal şekillerde yapılmalı ve hatta staj yönetmeliklerinde de yer verilmelidir.

Literatür çalışmaları ve mevcut üniversitelerin staj yönetmelikleri incelendiğinde turizm sektörüne uyumlu oluşturulacak staj politikasında aşağıdaki başlıklara dikkat edilmesi önerilmektedir.

- Sektöre uyumlu olan ideal staj süresinin işverenler tarafından ortalama 6 ay olarak belirtildiği tespit edilmiştir.
- Staj dönemi lisans programları için son akademik dönem içerisine yayılmalı, uygulamalı dersler de aynı döneme planlanarak öğrencinin staj yaptığı departman gözetilerek kredili sisteme göre muaf tutulmalıdır.
- Zorunlu stajın dışında isteğe bağlı staj imkanları geliştirilmelidir.
- Zorunlu staj 120 iş günü şeklinde en fazla 2 farklı dönemde yapılmak suretiyle bölünebilmelidir.
- Uygulamalı dersleri isteğe bağlı staj yapmaksızın okulda almak isteyen öğrenciler için örgün öğretim normal devam etmelidir.
- İsteğe bağlı staj programlarını teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır.
- Üniversitelerin sektörün tercih edilen lider turizm firmaları ile ortak çalışmalar yapması sağlanmalıdır.
- Üniversitedeki akademisyenlerin sektör tecrübeli adaylardan oluşturulmasına maksimum özen gösterilmelidir.
- Sektör-akademi işbirliği yoluyla akademisyenlerin de sektörel bilgileri güncellenmelidir.
- Sektör-akademi işbirliği yoluyla sektörün ihtiyaç duyduğu istihdamı üniversitede öğrenci iken seçmelerine fırsat tanınmalı ve işverenler ile öğrenciler sık sık bir araya getirilmelidir.
- Sektörün sorunlarına çözüm önerisi sunabilecek projeler hazırlanması yönünde lisansüstü eğitim-öğretim müfredatları güncellenmelidir.
- İsteğe bağlı staj uygulaması ile öğrencilerin kendi stajlarını kendilerinin kurgulamasına fırsat tanınmalıdır. Örneğin Cornell üniversitesi öğrencileri kendi eğitim alanlarında sektörde tam zamanlı çalışmaları halinde 6 kredili belirli derslerden muaf tutulabilmektedirler. Eğer yaz döneminde çalışırlarsa daha fazla kredili dersleri de seçebilmektedirler.
- İşletmelerin açık iş ilanları ve staj başvurularının üniversitenin ilgili sayfasından duyurulması ve başvuruların bu platform üzerinden alınması yoluyla öğrencilerin sektörel güveni sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin staj programlarına başvurularında CV hazırlayarak ilgili portala yüklemeleri, ardından işverenlerin onları seçmelerine fırsat tanıyan bir platform hazırlanmalıdır. Öğrenciler bu şekilde CV hazırlama, iş görüşmesi yapma, yeteneklerini ön plana çıkarabilme gibi becerileri kazanmış ve bunları tecrübe etmiş olabileceklerdir.
- Sektör- akademi işbirliği ile yönetici adayı yetiştirme programları organize edilmelidir. Bu sayede sektörde istihdam edilmiş personellerin de yetkinliklerinin üniversiteler aracılığıyla arttırılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Cornel Üniversitesi Kariyer Servisi,

<http://www.career.cornell.edu/students/jobs/internships/cornell/DYO/faq.cfm#7-30>. (Erişim Tarihi: 20.06.2018)

Davies, L. (1990). Experience-based learning within the curriculum: A synthesis study. Sheffield, UK: Community Nurse Audiometrists Association Press.

Demir, M. ve Demir Ş., Ş. (2014). Turizm İşletmelerinde Yöneticilerin Mesleki Staj ve Stajyerleri Değerlendirmesi, *The Journal of Marmara Social Research*, Sayı 6, Aralık.

Güzel, Ö. (2010). Turizm Öğrencilerinin Staj Döneminde Edindikleri Motivasyonun Herzberg Teorisine Göre Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma, *Journal of Yaşar University*, 20 (5), 3415-3429.

Fox, T. (2001). *A sense of place. Caterer and Hotelkeeper*, 189, 4160.

Harrington, R. J., Mandabach, K. H., VanLeeuwen, D., & Thibodeaux, W. (2005). A Multi-lens Framework Explaining Structural Differences Across Food Service and Culinary Education, *International Journal of Hospitality Management*, 24(2), 195–218.

Hite, R., & Bellizi, R. (1986). Student expectations regarding collegiate internship programs in marketing. *Journal of Marketing Education*, Vol. 8, Iss.3, 41–49.

Huyton, J.R. (1991). Industrial placements in hospitality management courses, *The International Journal of Educational Management*, Vol. 5, Iss. 1, 28–31.

Karacan, S., ve Karacan, E. (2004). Meslek Yüksekokullarında (MYO) Yapılan Staj Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma: Kalite ve Verimlilik için İş Yerleri- MYO İşbirliğinin Gereği, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 8, No.2, 168-184.

Ko, Wen-Hwa, (2008). Training, Satisfaction with Internship Programs, and Confidence about Future Careers among Hospitality Students: A Case Study of Universities in Taiwan, *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, Vol. 7, Iss. 4, 1-15.

Koç, E., Yumuşak, S., Ulukoy, M., Kılıç, R. ve Toptaş, A. (2014). Are internship programs encouraging or discouraging? A viewpoint of tourism and hospitality student in Turkey, *Journal of Hospitality, Leisure, Sports & Tourism Education*, Vol. 15, 135-142.

Nelson, A. A. (1994). *Hospitality internship: The effects of job dimensions and supportive relationships on student satisfaction*. (Doctoral dissertation, Wayne State University, 1994). Dissertation Abstracts International, Vol. 56, Iss. 2, 626.

Neuman, H. (1999). *Internships. Career World*, 27(6), 16.

Petrillose, M., J. ve Montgomery, R. (1997). An Exploratory Study of Internship Practices in Hospitality Education and Industry's Perception of the Importance of Internship in Hospitality Curriculum, *Journal of Hospitality & Tourism Education*, Vol. 9, Iss. 4, 46-51.

Seymore, II, D. & Higham, M. T. (1996). *The Access guide to international affairs internships: Washington, DC.*, Washington, DC: Access.

Simmons, J., C. (2006). *Hospitality Internship as a Career Development Tool: Stakeholder Perceptions and Expectations*, Doctoral dissertation, Auburn University, Alabama.

Temizkan S.P. ve Timur, B. (2014). *Yüksek Öğretim Düzeyinde Verilen Turizm Eğitiminde Staj: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Modeli*, VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiriler Kitabı, pp.:640-648

Tobias, A.J. (1996). Internships, Coop Experience Provide an Edge, *Electronic Engineering Times*, 921, c4–c6.

UNWTO Tourism Highlight 2017 Edition.

<http://mkt.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights>. (Erişim Tarihi: 15.06.2018)

Waryszak, R.Z. (1999). Students' expectations from their cooperative education placements in the hospitality industry: an international perspective, *Education and Training*, Vol. 41, Iss. 1, 33–40.